

ANEXĂ EXPLICATIVĂ la „Propunerea de modernizare a *Educației morale* în învățământul preuniversitar românesc”

1. Tinerii noștri au defecte de caracter și sunt lipsiți de vigoare fizică

Greutățile integrării în UE, antiromânismul din Italia sau răspândirea violenței în școlile noastre și în toate domeniile vieții, sunt câteva aspecte triste ale situației actuale ale societății românești.

Ele se datorează aproape exclusiv proastei educații a majorității românilor, proastei creșteri. Și nu e vorba „doar” de lipsa celor 7 ani de-acasă, ci de o situație mult mai gravă: statisticile arată că suntem codași la competitivitatea internațională, ceea ce pune în pericol chiar supraviețuirea neamului.

Cauza acestei slăbiciuni naționale nu este lipsa competențelor profesionale, ci lipsa „caracterului”. Este vorba nu de lipsa „instrucției” științifice, ci a „**educației**” morale.

Chiar dacă despre *calitatea pregătirii academice* a absolvenților sistemului nostru de învățământ general (10 clase) se poate discuta cu argumente pro și contra, în privința *caracterului* acestora nu încapă nici o îndoială. E vizibil că tinerilor noștri le lipsesc deprinderi cum ar fi: politețea, hărnicia, perseverența, tenacitatea, cinstea, demnitatea, responsabilitatea, solidaritatea, toleranța, altruismul, curajul, creativitatea, patriotismul și altele. Este izbitor contrastul dintre preocuparea pentru interesul personal și lipsa oricărei înțelegeri pentru avantajele intereselor comunitare. Deși mereu se exclamă „unirea face puterea”, constatăm că practic „*un singur român e mai tare (competitiv etc.) decât oricare străin, dar doi români sunt mai slabi decât oricare doi străini!*”?

În plus, la majoritatea populației este de remarcat *gradul precar de sănătate și nivelul scăzut al capacității de efort fizic*, din cauze ca: sedentarismul, obezitatea și lipsa educației igienice. Românii sunt spectatori, nu practicanți responsabili ai sporturilor de sănătate.

Din păcate, eforturile și inițiativele din ultima vreme pentru reforma învățământului românesc s-au ocupat (aproape) numai de componenta instrucțională și aproape deloc de cea educațională, a formării caracterului. Deși, tocmai **formarea caracterului tinerilor este de fapt problema prioritară** a învățământului nostru preuniversitar. Competența (profesională) fără caracter devine un dezastru social. De ce?

2. Între barbarie și civilizație

Civilizația este și va fi mereu rezultatul unui **conflict continuu și cu rezultat nesigur**, între două caracteristici înăscute ale indivizilor. Pe de o parte pornirile lor antisociale, dictate de **instincte** (care îi fac să fie egoiști, lacomi etc., datorită naturii inevitabil animalică, corporală, a oricărui om), pe de alta **rațiunea** (care impune purtări nenaturale, contrare instinctelor și intereselor individuale - dar obligatorii pentru conviețuire și supraviețuirea civilizației). De aceea, orice biped se află cu morala sa undeva între starea nativă de maimuță și cea de om evoluat.

Din păcate, în ultima vreme interesul personal, instinctele, au recăpătat întâietate în dauna interesului comun, a rațiunii. Aceasta se datorează succesului conceptelor de **individualism, liberalism** și altele, bazate atât pe un idealism naiv (generat de bunăstarea produsă de progresul tehnologic) cât și pe un interes electoral. Aplicarea lor neîngrădită în practică (piața liberă!) reîntoarce specia umană la sălbăcia preistorică, cu relații interumane bazate pe „legea junglei” sau pe supremația celui mai tare (în mușchi, respectiv în bani - în varianta sublimării fizicului).

Consecința va fi inevitabilă: perversitatea și decăderea civilizației, poate chiar dispariția ei, și de aici degenerarea, poate chiar dispariția speciei umane așa cum o știm. Evitarea acestei variante de viitor constituie problema principală a oamenilor lucizi, responsabili, conștienți de condiția umană și de opțiunile disponibile pentru națiune, chiar specie. Importanța vitală a acestei sarcini pentru orice societate umană a fost recunoscută din antichitate și de-a lungul timpului s-au propus diverse soluții.

3. Instrucția și educația publică

Cel mai puternic mijloc al speciei umane pentru asigurarea capacității de supraviețuire și a civilizației este **educația**, adică transferul cunoștințelor dobândite de la o generație la alta.

Acesta se realizează prin școlarizarea individului și a grupului, în două direcții mari:

- **Instrucția** – adică transferul sau învățarea unor informații, cunoștințe și competențe care asigură supraviețuirea individuală și cea în grup;

și

- **Educația (morală)** – adică transferul sau învățarea unor comportări de succes în relațiile cu alți oameni, **în intersul comunității sau speciei** - și subliniez această condiție. Este vorba de un mod de gândire (o atitudine) cu ajutorul căruia individul își auto-controlează folosirea competențelor dobândite prin instrucție pentru evitarea exceselor dăunătoare atât lui cât și grupului (comunității).

Învățarea unor comportări de succes în relațiile sociale având ca scop satisfacerea *interesului personal* - NU este educație morală!

Atât lipsa școlarizării, cât și instrucția singură, fără educație morală, reprezintă pentru societate o adevărată sinucidere. Etica se bazează pe educația (morală) a cât mai multor oameni, căci nu se poate face etică de unul singur.

Educația etică este vitală pentru supraviețuirea civilizației – dar metodele de educație morală folosite acum în școala noastră (religie, dirigenție) nu dau rezultatele așteptate.

4. Educația morală – componentă și rezultat al educației fizice.

Purtarea civilizată este contrară instinctelor, deci este nenaturală și neplăcută, respinsă în mod firesc de indivizi. Educația morală înseamnă controlul instinctelor, adică ale unor purtări **prea puțin influențabile de minte sau suflet**, deci ea nu se poate face cu succes decât influențând cumva corpul. Iar corpul poate fi influențat foarte puțin doar pe baza cunoașterii intelectuale (mintale), cu ajutorul unor lecții sau discuții. Principala cale de influențare a corpului (instinctelor) și deci a caracterului, este efortul fizic - sub diverse forme. De altfel, încă de pe vremea lui Platon se știe că **educația morală se poate face numai cu ajutorul educației fizice**.

Dimpotrivă – și din păcate – în prezent la modă pentru educarea caracterului este metoda discuțiilor profesor-elevi, așa cum se practică azi în școli și cum greșit propovăduiesc pedagogii actuali, sau adepții educației religioase. Realitatea și rezultatele contrazic această concepție: toate observațiile confirmă că purtarea (caracterul) omului este strâns legată de aspecte corporale (instincte etc.) ce pot fi influențate foarte greu sau deloc pe cale verbală (intelectuală). E adevărat însă că nici educația corporală singură (educația fizică) nu dă rezultate satisfăcătoare, în sensul dobândirii unei purtări morale. De fapt - trebuie acționat corespunzător asupra **tuturor părților ființei umane (corp – minte – suflet)**. Oricare componentă a ființei, neglijată de procesul educativ, va sabota progresul etic al individului rezultat din educația făcută asupra celorlalte două părți.

Pentru scopul educației morale, metoda intelectuală uzuală (cu discuții) nu este eficientă în comparație cu metoda educației fizice (asociată cu discuții interactive).

Pe de altă parte, deoarece impune cerințe contra naturii, educația morală se poate face practic aproape numai pe bază de **constrângere**. Desigur, în mod ideal constrângerea educativă ar trebui să fie eficientă, subtilă (chiar nesesizabilă), durabilă, ieftină etc.

Unii specialiști consideră că **cea mai eficientă metodă de educație pentru formarea caracterului este războiul** (vezi și Platon), din cauza puterii mari de convingere a „mijloacelor educative” respective: frica de moarte, evidențierea clară a avantajelor solidarității, pedepsirea drastică a neîndeplinirii datoriei etc. Metoda este însă prohibitivă din punctul de vedere material/ uman și chiar imorală din punctul de vedere spiritual. De aceea pe plan mondial s-au căutat **surrogate pedagogice** care să realizeze efecte similare cu cele rezultate din participarea directă sau indirectă la război, în condiții acceptabile din punctele de vedere social, economic și moral.

Până acum, cele mai bune surrogate disponibile ale războiului, cu rezultate educative pozitive certe, sunt: **instrucția militară, artele marțiale orientale, educația cu ajutorul aventurii (programate)**. Aceste metode constituie o **nouă educație fizică**.

Din păcate aceste metode educative sunt accesibile doar unui număr infim de cetățeni/ tineri:

- instrucția militară este disponibilă numai pentru militarii profesioniști;
- artele marțiale (la fel ca toate sporturile) sunt practicate doar de câțiva amatori;
- educația cu ajutorul aventurii este oferită la prețuri foarte mari, fiind accesibilă numai salariaților unor mari întreprinderi (care plătesc școlarizarea angajaților).

Educația fizică poate îmbunătăți nu doar starea de sănătate (corporala și mintală) sau capacitatea de efort fizic a populației, în special a tineretului școlar, ci poate contribui decisiv și la scăderea violenței în societate, mai ales din școli. Populația cea mai receptivă la astfel de educație este tineretul încadrat în școli. Re-educarea adulților antisociali este neeficientă, costă excesiv de mult. Însă pentru a fructifica la maxim

valențele multilaterale ale educației fizice e nevoie de o nouă concepție asupra curriculei și a modului de desfășurare a orelor de sport.

5. Schimbarea curriculei școlare.

Deficiențele curriculei actuale

Educația fizică predată acum în gimnazii și licee este deficitară din punctele de vedere sanogen, social și educativ-moral.

Deficiențele sanogene constă în:

- Cunoștințele sportive predate și activitățile desfășurate au caracter de performanță și nu pot angrena întreaga masă de elevi – ba chiar descurajează tinerii de la practicarea sportului de sănătate;
- Jocurile cu mingea (activitatea cea mai răspândită în toate orele de sport) exclud folosirea foarte multor grupe de mușchi.

Deficiențele sociale constă în:

- Cunoștințele predate nu sunt folositoare pentru viața obișnuită;
- Tinerii nu sunt învățați să facă sport de sănătate, cu plăcere, toată viața.

Deficiențele educativ-morale constă în:

- Profesorii de sport nu au nici o preocupare pentru disciplinarea și educarea morală a elevilor, irosind astfel posibilitățile disponibile.
- Activitățile sportive utilizate au caracter competițional, individualist, antieducativ.

Educația fizică din școli nu este o educație, ci o formă de sabotaj a viitorului tinerilor noștri.

Noua curriculă

Toate deficiențele arătate mai înainte pot fi evitate dacă orele de educație fizică (și sport) din gimnazii și licee vor avea altă curriculă, cu alt caracter: de masă, utilitare, educative.

(NOTĂ: evident că succesul acțiunii va depinde mult și de calitatea cadrelor didactice).

Noua curriculă pentru orele de educație fizică va cuprinde:

1. **Cunoștințe utilitare** (mult mai utile în viață decât cunoștințele sportive predate tradițional):
 - **supraviețuirea în condiții dificile** (la/ după dezastre naturale etc., inclusiv însușirea diverselor moduri de deplasare, cățărare, înot etc.);
 - **team-building** (formarea spiritului de echipă, solidarității, toleranței etc.);
 - **primul ajutor** în caz de accidente.
2. **Cunoștințe de autoapărare cu metode neviolente** (singura disciplină disponibilă în acest sens este **Aikido** - vezi # 6).
3. **Module de educație civică și etică (morală).**
4. Legat de punctele #2 și #3: apariția **unui Dojo în fiecare școală românească**, adică o sală (de sport) în care toți elevii să practice o **artă marțială neviolentă**.

Propun ca noua metodă educativă, cu **educație fizică utilitară combinată cu educație morală**, să fie introduse ca materie **obligatorie** în cadrul orelor de sport din învățământul preuniversitar (gimnazii și licee).

Toate sporturile neutilitare, de spectacol, ca: fotbal, volei, gimnastică, etc. – pot fi predate în continuare elevilor amatori, **în afara programului obligator**.

6. Aikido ca metodă de educație fizică școlară

6.1. Ce este Aikido?

Aikido este o metodă japoneză de autoapărare neviolentă (fără lovituri) având ca scop principal educația practicanților, în sensul armonizării relațiilor interumane.

Aikido înseamnă în limba japoneză **Calea pentru armonizarea energiilor**; se mai numește și **Arta Păcii**.

Avantajele sale educative sunt multilaterale: fizice, mintale, morale, și constă în:

- cunoștințele de **autoapărare** - mult mai utile în viață decât alte cunoștințe sportive (de exemplu despre fotbal sau alte jocuri)

- **lipsa competiției** – care permite participarea la ore a tuturor elevilor/ studenților

- **educarea caracterului** – care rezultă din: specificul exercițiilor fizice respective, din atmosfera sau contextul (specific tradiției și disciplinei marțiale) în care se desfășoară exercițiile, din discuțiile organizate profesor-elevi, în spiritul tradiției civilizației japoneze.

Avantajele metodelor educative orientale față de cele practicate la noi

În tezaurul culturii tradiționale orientale, artele marțiale (metode de educație morală cu ajutorul exercițiilor de luptă) au un loc aparte, recunoscut și apreciat pe plan mondial. Fiecare *artă marțială* este un ansamblu de tehnici practice și concepții teoretice despre creșterea șanselor de succes într-o luptă cu mâinile goale sau cu arme. Însă artele marțiale sunt și **metode educative complexe**, care angrenează toate componentele ființei umane: corp, minte, suflet, și combină astfel educația corpului cu cea morală (a caracterului). Antrenamentele specifice fiecărei metode transformă treptat mintea, corpul și spiritul practicantului, care devine astfel capabil de gânduri și fapte morale.

Comparativ, metodele europene sunt **specializate**: educația fizică este numai pentru corp, diversele materii școlare – numai pentru minte (iar de morală nu se ocupă nimeni!).

De aceea **metodele orientale sunt mai bune decât cele europene**.

Aikido a fost inventat de profesorul Morihei Uyeshiba în jurul anului 1940. El a avut ideea revoluționară de a schimba radical scopul artei marțiale pe care o cunoștea: în loc de a distruge adversarul – să-l iubești, păstrând însă aceleași exerciții practice (tehnici de luptă) pentru modelarea elevului. În felul acesta, practicantul devine un om moral, altruist și tolerant, dar capabil să se apere în mod eficient de eventuale agresiuni.

Filozofia Aikido este aproape identică cu cea a creștinismului: „**iubește pe aproapele tău ca pe tine însuți!**”, deosebindu-se însă de religie prin insistența asupra folosirii educației fizice (autoapărare) ca principal mijloc formator (***mens sana in corpore sano***).

Ca **metodă educativă**, Aikido este superioară față de numeroase alte metode și religii cunoscute, care se bazează exclusiv pe exerciții mintale, sedentare. Deși sunt eficiente în anumite condiții (toate permit până la urmă ajungerea la comportarea morală), celelalte metode au totuși următoarele deficiențe majore:

- Neutilizarea căii corporale de influențare duce fie la durate foarte mari a perioadei de educație (inacceptabilă din punctul de vedere economic), fie la rezultate educative nesigure sau nedurabile, în cazul unei perioade mai scurte de practică;

- Vulnerabilitatea practicantilor, siliți de metodele respective de pregătire să fie milogi, adică dependenți de alții pentru mijloace de trai, siguranța personală etc.

Ca **metodă de autoapărare fizică**, Aikido are următoarele avantaje față de alte arte marțiale:

- este neviolentă: nu se bazează pe lovituri, ci pe eschive;

- are o mare accesibilitate: poate fi practică de aproximativ 95% din populație, indiferent de vârstă, sex etc. (față de cel mult 5-10% în cazul celorlalte arte marțiale violente: *Karate, Judo* etc.).

6.2. Avantajele educației fizice școlare cu ajutorul Aikido:

Ca metodă de **educație fizică generalizată (nu exclusivă!) în școli**, Aikido are următoarele caracteristici:

1. **Formează caracterul** participanților și îi învață **autoapărarea** (supraviețuirea).

Este o **educație fizică utilitară, de mase**, care asigură:

- Capacitatea de supraviețuire individuală și colectivă (sănătate, reproducere, muncă etc.);
- Utilitatea socială, și
- Educația spirituală (cuprinzând aspectele intelectual, moral, estetic) a fiecărui individ.

2. Este o **educație fizică sanogenă pentru toți** (deși nu e doar atâta):

- Solicită cât mai mulți mușchi, cât mai diferiți, în mod cât mai egal pe ambele părți ale corpului;

- Are eficacitate circulatorie, adică asigură un puls ridicat pe o perioadă mai îndelungată (cel puțin jumătate de oră, cât recomandă și Organizația Mondială a Sănătății);

- Solicită capacitatea de reacție și de viteză;

- Solicită capacitatea de concentrare;

- Îmbunătățește respirația;

- Permite alegerea diverselor niveluri de efort, corespunzător capacității corpului și formei sportive din ziua respectivă;

- Evită apariția unor vârfuri de tensiune sangvină și unor poziții nenaturale ale corpului;

- Solicită și menține mobilitatea generală a corpului;
- Oferă o varietate cât mai mare de: alternative ale mișcării, exerciții pentru controlul și coordonarea corpului;
- Activează zonele de obicei nefolosite ale creierului;
- Detensionează stresul acumulat;
- Întărește resursele psiho-sociale de sănătate, prin conștientizarea propriului corp, însușirea relaxării, valorificarea relațiilor sociale;
- Reduce factorii de risc, prin scăderea greutatei corporale, a hipertensiunii etc.;
- Ajută la depășirea junghiurilor și metehnelor, prin reducerea tensiunilor, dispariția durerilor de spate etc.;
- Este interesantă, plăcută și posibil de efectuat pentru toți – mai ales de cei nedotați sau netaleantați;
- Imprimă oamenilor cunoștințe și îndemânări utile, calități de caracter și de gândire, valabile atât pentru sport cât și pentru viață;
- Imprimă un stil de viață sănătos, prin obișnuirea de a face mișcare;
- Întărește resursele corporale de sănătate, prin îmbunătățirea capacității vitale (*fitness*);
- Are și jocuri, cu caracter cooperant, dar și competitiv;
- Nu conține exerciții care pot umili pe unii practicanți; dezvoltă încrederea în sine;
- Apreciază progresul individual, nu atingerea unor performanțe sau depășirea altor oameni;
- Se poate practica tot anul, de mai multe ori pe săptămână, la ore convenabile unui număr mare de oameni;
- Stimulează participarea și la alte forme folositoare de petrecere a timpului liber (drumeție, socializare etc.);
- Frecvența mică a accidentărilor și durata refacerii este net inferioară duratei în care se beneficiază de aspectele pozitive ale activității;
- Sunt suficiente două antrenamente/ lecții pe săptămână;
- Echipamentul necesar nu costă mult.

3. Este o **educația fizică de bună calitate** pentru elevi (deși nu e doar atât):

- Dezvoltă cunoștințele și îndemânările pentru a face mișcare toată viața;
- Menține tinerii ocupați pe toată durata lecției;
- Satisface necesitățile tuturor tinerilor, mai ales a celor cu deficiențe fizice;
- Include activități sau jocuri atât cooperative, cât și competitive;
- Dezvoltă încrederea tinerilor și elimină situațiile umiltoare (cum ar fi de exemplu alegerea/ respingerea coechipierilor de către căpitan; jocurile eliminatorii etc.);
- Apreciază progresele individuale în atingerea unor scopuri – nu în realizarea unor baremuri absolute;
- Ajută la însușirea unor deprinderi de autogospodărire, cum ar fi stabilirea unor țeluri și autoevaluarea;
- Educă (inter)activ deprinderi cum ar fi cooperarea, *fairplayul*, participarea responsabilă la activități fizice și în societate;
- Este plăcută și atractivă;
- Se bazează pe standarde naționale, care stabilesc ce să știe tinerii și ce să poată face;
- Susține activitatea fizică din afara școlii.

Practicând Aikido, tinerii noștri vor putea profita de numeroasele avantaje enumerate mai înainte, dezvoltându-și **o minte sănătoasă într-un corp sănătos**. Pe lângă efectul sanogen și educația multilaterală, mulți adolescenți vor afla în *Dojo* că pe lume mai există și altceva decât „mobil”, calculator, modă, vodcă ori manele, iar alții pot găsi un scop în viață: să-și ajute semenii.

La fel, cadrele didactice școlare ar profita și ele atât din punctul de vedere personal (sănătate corporală și mintală), cât – mai ales – din punctul de vedere profesional. Disciplinarea elevilor datorită studierii Aikido ar fi de mare folos pentru procesul de învățământ. În plus, exercițiile fizice practicate **împreună de elevi și de profesori (de orice specialitate)** ar crea între tineri și adulți relații de colaborare nemaiauzite, stabilindu-se o solidaritate umană (biologică) fericită pentru rezultatul școlarizării unora și viața profesională a celorlalți. De exemplu, ce elev ar mai avea curajul să nu respecte la ore profesora de chimie, sau de desen, care are și centură neagră?

Menționez că **aparitia unui Dojo într-o școală** nu înseamnă investiții noi, conform arhitecturii tradiționale japoneze etc., ci doar o altă atmosferă de lucru impusă în cadrul **sălii de sport existente**. E bună orice sală de sport, pentru că un *Dojo* nu e un moft exotic, ci doar o simplă încăpere în care se face o educație corectă și serioasă, cu ajutorul transpirației. Este adevărat că sunt necesare saltele (*Tatami*), care să

poată fi strânse sau desfășurate conform programului și necesităților. În cadrul conceptului de **sport școlar cu caracter utilitar**, în *Dojoul* școlar se pot învăța sau practica **și alte arte marțiale**, nu doar Aikido.

7. Reorientarea profesorilor de sport

Problema principală pentru punerea în practică a acestei propuneri constă în formarea sau recalificarea profesorilor de sport, pentru a putea preda noile materii utilitare - **plus** educația civică și morală.

Extinderea competențelor profesorilor de sport de la gimnazii și licee spre a preda și educația morală cu ajutorul educației fizice va aduce următoarele **beneficii sociale și administrative**:

1. Participarea lor mai completă și eficientă la sarcina strategică a școlii românești;
2. Creșterea statutului lor socio-profesional;
3. Ridicarea nivelului lor intelectual și profesional.

Din păcate, metodele moderne și eficiente de educație morală cu ajutorul educației fizice utilitare **nu sunt cunoscute decât accidental** de institutele noastre de învățământ superior cu profil sportiv. Ele predau studenților competențe pentru pregătirea tinerilor în vederea competiției sportive și a performanțelor individuale, fără a-i forma prioritar pentru educația fizică de masă - și deloc pentru cea morală.

8. Surse de informare

Noile cunoștințe pentru educația fizică utilitară sunt specificate în manualele scrise de prof. Șerban Derlogea:

1. *Aikido – Calea armoniei* (Editura Apimondia/ 1990);
2. *Manual de supraviețuire* (Editura Amaltea/ 2001);
3. *Team-building* (Editura Amaltea/ 2005);
4. *Aikido pentru toți - Proiectul: Un Dojo în fiecare școală românească* (Editura Universității din București/ 2007)